
III. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.92:33.012.3(045)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ РУХОМОГО МАЙНА

Н. В. МИХАЙЛОВА, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Метою статті є визначення концептуальних основ оцінки вартості рухомого майна. Методика дослідження.* Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації й узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** Аналізуючи та систематизуючи наукові праці багатьох учених, було розглянуто цілі й функції оцінки рухомого майна, а також визначено принципи та основні підходи, що використовуються для оцінки вартості рухомого майна. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті обґрунтовано, що в сучасних умовах ринкових відносин в Україні, оцінка вартості рухомого майна має важливе значення, оскільки машини та обладнання становлять вагомую частину основних фондів підприємств. Визначення концептуальних основ оцінки вартості рухомого майна сприятиме більшій обізнаності щодо розуміння теоретико-методичного фундаменту оціночної діяльності.

Ключові слова: оцінка, вартість, ринкова вартість, рухоме майно, активи, методи оцінки.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах ринкових відносин особливого значення набуває оцінка вартості рухомого майна. Машини та обладнання є активною частиною основних фондів, становлять технологічну основу будь-якого підприємства та є істотною частиною його майнового комплексу.

Властивості самих об'єктів оцінки – машин та обладнання – досить численні й різноманітні, але вони завжди або майже завжди можуть бути описані кількісними та якісними параметрами, що їх характеризують. У цьому відношенні підходи до оцінки машин та обладнання ненабагато відрізняються від підходів до

оцінки нерухомості або оцінки ефективності інвестиційних проектів, де вартість обладнання входить до переліку витрат, а під час оцінки бізнесу оцінка машин та обладнання взагалі є обов'язковим розділом.

Проте основні відмінності полягають у тому, як вони застосовуються. У контексті оцінки машин та обладнання застосування цих підходів має певні особливості порівняно з оцінкою нерухомості або бізнесу, пов'язані зі специфікою об'єкта оцінки як майна рухомого. З огляду на ці обставини необхідність дослідження концептуальних основ оцінки машин та обладнання стає очевидною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання оцінки вартості рухомого

майна займаються такі науковці, як: І. І. Гохберг, В. Є. Єсіпов, Т. В. Калінеску, Т. Г. Касьяненко, О. Д. Кирилов, В. Р. Кучеренко, Г. А. Маховікова, Б. О. Платонов, Ю. А. Романовська, Н. В. Сментина та ін. Але дослідження проблематики оцінки вартості рухомого майна є мало вивченим вітчизняними науковцями, тому потребує більш детального висвітлення.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення концептуальних основ оцінки вартості рухомого майна.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оцінка рухомого майна – окремий напрям оціночної діяльності, що має свою специфіку. Його відмінність від оцінки нерухомості визначається, перш за все, самою природою об'єкта оцінки, який може бути переміщений без нанесення шкоди його призначенню.

Як об'єкти оцінки машини та обладнання характеризуються такими відмінними рисами:

- не пов'язані із землею;
- переміщення рухомого майна в інше місце не супроводжується заповіданням неоправного фізичного збитку;
- є функціонально самостійними, також можуть утворювати технологічні комплекси [1].

За трактуванням Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», рухоме майно – це матеріальні об'єкти, які можуть бути переміщеними без заповідання їм шкоди. До рухомого майна належить майно в матеріальній формі, яке не є нерухомістю [3].

Визначення вартості рухомого майна здійснюється відповідно до поставленої мети замовника, що формується ним виконавцю робіт з оцінки під час складання договору та завдання на оцінку.

Мета оцінки може встановлюватися з точки зору оцінювача, власника або третьої сторони, наприклад банку або державного агентства.

Мета оцінки з точки зору оцінювача – підготувати висновок про той або той вид вартості замовнику, при цьому діючи як незалежна, незацікавлена сторона, для надання неупередженого висновку про вартість оцінюваного об'єкта.

Мета замовника є дуже важливою для визначення змістовної частини звіту, обмежень або будь-яких інших параметрів, що сприяють проведенню адекватного аналізу вартос-

ті. Основна причина, що спонукає клієнта/власника замовити виконання звіту про оцінку, – задоволення своїх ділових або особистих потреб в оцінці вартості активів відповідно до цілей передбачуваного використання отриманого результату. Отже, потреба власника в досягненні якоїсь певної цілі створює справжню й легітимну мету для виконання оцінки.

Слід зазначити, що потреби власника в оцінці можуть бути результатом вимог третьої сторони. Насправді третя сторона може сама виступати як замовник, наприклад:

- страхові компанії хочуть знати величину ризику, яку вони беруть на себе, або підтвердити дотримання договору про розподіл ризику між страховиком і страхувальником;
- кредитні інститути хочуть знати, скільки вони можуть безпечно дати у кредит та отримати назад у разі банкрутства позичальника;
- державні агентства хочуть знати обґрунтовану ринкову вартість для покупки активів у державну власність.

Кожна із цих цілей – значима сама по собі, проте оціночний аналіз має різний характер для різних цілей.

Згідно з міжнародною практикою функціями оцінки є:

- передача прав власності, відчуження (угоди купівлі/продажу, випуск акцій, реалізація надлишкових активів);
- фінансування (оцінка витрат);
- примусове відчуження/конфіскація – дійсний процес вилучення державним органом приватної власності для суспільних потреб за допомогою відповідної передбаченої законом процедури;
- оподаткування доходів та майна;
- приватизація;
- страхування;
- кредитування (під заставу машин та обладнання);
- інкорпорування/злиття (оцінка вкладу до статутного капіталу вартості машин та обладнання під час створення корпорацій);
- створення партнерства/ спільних підприємств;
- розірвання партнерства (розділ майна);
- реструктурування (наприклад, перетворення ЗАТ у пайовий інвестиційний фонд);
- податок на спадщину/дарування;
- оцінка бізнесу (визначення вартості частки акціонерного капіталу);

– оцінка інвестиційних проектів (дослідження здійсненності проектів, складання довгострокових програм інвестицій – стратегічне планування);

– фінансове планування/менеджмент (прийняття управлінських рішень про перебудову виробничого процесу, під час вибору технології, у ході тактичного планування, модернізації тощо);

- лізинг-оренда машин та обладнання;
 - банкрутство;
 - судочинство (запити суду, прокуратури).
- Розуміння проблеми, проведення дослі-

джень для збору всіх даних, необхідних для обґрунтування майбутніх висновків, аналізу даних та узгодження інформації для обґрунтованого висновку є основою процесу оцінки.

Процес оцінки – систематичний підхід до вирішення поставленої, чітко сформульованої проблеми визначення необхідного виду вартості з урахуванням усіх необхідних факторів, що впливають на її величину, яка спирається на чітке розуміння функції й цілі оцінки і який складається з декількох етапів [2].

Процес оцінки являє собою складну багатоетапну процедуру (рис. 1).

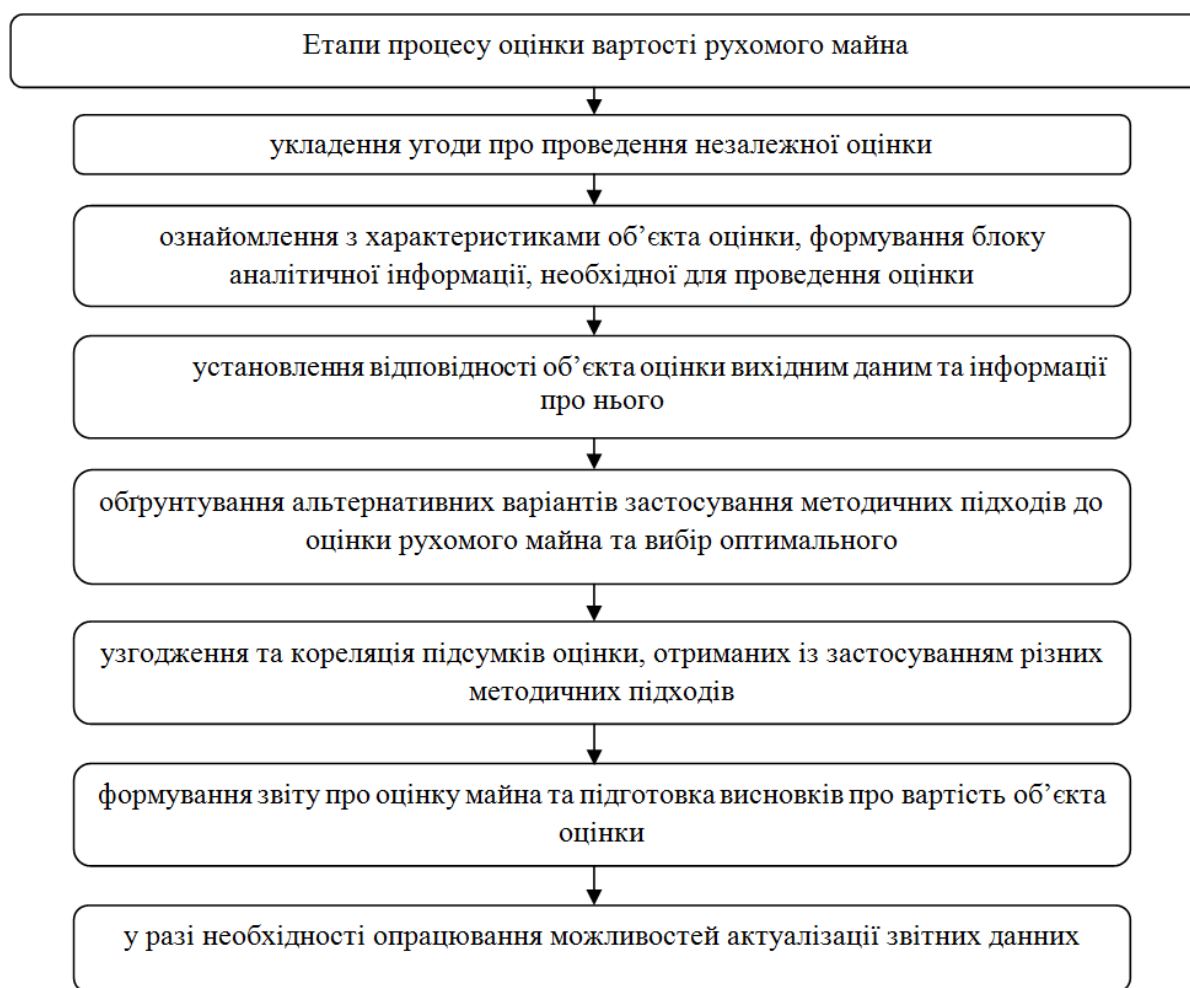

Рис. 1. Етапи процесу оцінки вартості рухомого майна
[складено автором на основі [2, 4]]

Процес проведення оцінки рухомого майна базується на принципах, які можна об'єднати у три групи:

- 1) принципи, засновані на уявленнях власника майна (корисності, заміщення, очікування);
- 2) принципи, зумовлені факторами функ-

ціонування об'єкта та його взаємодії з іншими об'єктами майна (формування вартості під впливом факторів виробництва, вкладу, збалансованості (пропорційності), найкращого й найбільш ефективного використання);

- 3) принципи, пов'язані з ринковим сере-

довищем (відповідності об'єкта вимогам ринку, орієнтації на рівноважні ціни, врахування характеру конкуренції, зміни (рухливості) вартості).

Використання вказаних принципів дозволяє врахувати найбільш важливі фактори, що впливають на вартість оцінюваного рухомого майна, та отримати достовірні результати оцінки.

Для визначення вартості об'єкта оцінки застосовують спеціальні методичні підходи. Основними підходами в оцінці рухомого майна є: порівняльний, витратний, дохідний.

Порівняльний підхід ґрунтується на визначенні ринкової вартості машин, обладнання та транспортних засобів масового й серійного виробництва шляхом аналізу та порівняння цін продажу ідентичних чи аналогічних об'єктів.

Витратний підхід, заснований на принципі заміщення й під час оцінки рухомого майна, передбачає розрахунок витрат на відтворення або заміщення точної копії об'єкта оцінки чи його аналога, за вирахуванням витрат від усіх видів зносу, старіння та знецінення.

Дохідний підхід полягає у визначенні поточної вартості об'єкта рухомого майна як сукупності майбутніх доходів від його використання [4].

Вибір методичного підходу визначається характером об'єкта оцінки, особливостями та цілями процесу оцінки. Поєднання методів різних підходів сприяє більш точному й достовірному розрахунку вартості рухомого майна.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Оціночні роботи стають важливою складовою частиною розроблення стратегічної програми кардинальних перетворень діяльності підприємств. Машини, обладнання та транспортні засоби є найвагомішими компонентами в активах підприємств. Економічні, правові та технічні особливості зумовлюють високий рівень специфіки оцінки рухомого майна. Оцінка вартості рухомого майна як один із напрямів оціночної діяльності спирається на єдиний методологічний фундамент розуміння категорій ринкової вартості, ціни й витрат, принципів ринкових і фінансово-кредитних відносин, проте має свої специфічні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Есипов В. Е. Оценка бизнеса : учебное

пособие / В. Е. Есипов, Г. А. Маховикова, В. В. Терехова. – Санкт-Петербург : Питер, 2008. – 464 с.

2. Касьяненко Т. Г. Оценка стоимости машин и оборудования : учебник / Т. Г. Касьяненко, Г. А. Маховикова. – Москва : Издательство Юрайт, 2014. – 495 с.
3. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів від 10.09.2003 №1440. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/1440 (дата звернення: 14.05.2018). – Назва з екрана.
4. Оценка стоимости машин, оборудования и транспортных средств / А. П. Ковалев, А. А. Кушель, В. С. Хомяков [и др.] – Москва : Интерреклама, 2003. – 488 с.

REFERENCES

1. Yesipov, V. E., Mahovikova, G. A. & Terehova, V. V. (2008). *Otsenka biznesa [Evaluation of business]*. Sankt-Peterburg [in Russian].
2. Kasyanenko, T. G. & Mahovikova, G. A. (2014). *Otsenka stoimosti mashyn i oborudovaniya [Estimation of the cost of machines and equipment]*. Moscow : Izdatelstvo Yurait [in Russian].
3. Natsionalny standart № 1 “Zagalni zasady otsinky maina i mainovyh prav”: Postanova Kabinetu Ministriv vid 10.09.2003 № 1440 [National Standard No. 1 “General Principles of Appraisal of Property and Property Rights” : Resolution of the Cabinet of Ministers dated 10.09.2003 No. 1440]. Retrieved from zakon.rada.gov.ua/go/1440 (accessed 14 May 2018) [in Ukrainian].
4. Kovalev, A. P., Kushel, A. A., Homyakov, V. S., Andrianov, Yu. V. et all. (2003). *Otsenka stoimosti mashyn, oborudovaniya i transportnyh sredstv [Estimation of the cost of machinery, equipment and vehicles]*. Moscow : Interreklama [in Russian].

Н. В. Михайлова, кандидат экономических наук, доцент (Высшее учебное заведение Уко-опсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Концептуальные основы оценки стоимости движимого имущества.**

Аннотация. Целью статьи является определение концептуальных основ оценки стоимости движимого имущества. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Анализируя и систематизируя научные труды многих ученых, были рассмотрены цели и функции оценки движимого имущества, а также определены принципы и основные подходы, используемые для оценки стоимости движимого имущества. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что в современных условиях рыночных отношений в Украине оценка стоимости движимого имущества имеет важное значение, так как машины и оборудование составляют весомую часть основных фондов предприятий. Определение концептуальных основ оценки стоимости движимого имущества будет способствовать большей осведомленности относительно понимания теоретико-методического фундамента оценочной деятельности.

Ключевые слова: оценка, стоимость, рыночная стоимость, движимое имущество, активы, методы оценки.

N. Mikhailova, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Conceptual basis for estimating the value of a mobile mine.**

Annotation. The purpose of the article is to determine the conceptual framework for evaluating the value of movable property. **Methodology of research.** The solution in the article the tasks carried out with the help of such scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, the dialectical approach. **Findings.** Analyzing and systematizing the scientific works of many scientists, the goals and functions of valuation of movable property were examined, and the principles and main approaches used to estimate the value of movable property were determined. **Practical value.** The article substantiates that in modern conditions of market relations in Ukraine, the valuation of movable property is important, as machinery and equipment make up a significant part of the fixed assets of enterprises. Defining the conceptual framework for valuing movable property will contribute to greater awareness of the understanding of the theoretical and methodological foundation of valuation activities.

Keywords: appraisal, value, market value, movable property, assets, valuation methods.